

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

תורה – שמות פרק כא'

(יא) **וְאִם שְׁלֹשׁ אַלְהָ לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וַיַּעֲזֹא חֲנָם אִין כְּסָף:** (יא) **וְאִם שְׁלֹשׁ אַלְהָ לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וַיַּעֲזֹא חֲנָם אִין כְּסָף:** (יא) **וְאִם תִּלְתַּת אַלְיֹן לָא יַעֲבֹד לָהּ וְתַפּוּק מִגּוֹן בְּלֹא כְּסָף:**
 (יב) **מִכַּה אִישׁ וְמוֹת מוֹת יוֹמָת:** (יב) **מִכַּה אִישׁ וְמוֹת מוֹת יוֹמָת:** (יב) **דְּיִמְחֵי לְאַנְשׁ וְיִקְטְלֵיהּ אֲתַקְטְלָא יְתַקְטְל:**
 (יג) **וְאֲשֶׁר לֹא עָדָה וְהָאֱלֹהִים אֲנָה לְיָדוֹ וְשִׁמְתִּי לָךְ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוֹס שְׁמָה:** (יג) **וְאֲשֶׁר לֹא עָדָה וְהָאֱלֹהִים אֲנָה לְיָדוֹ וְשִׁמְתִּי לָךְ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוֹס שְׁמָה:** (יג) **וְדַי לֹא כִּמְנֹן לִיּהּ וּמִן קְדָם יְיָ אֲתַמְסֵר לְיָדֶיהּ וְאֲשׁוּי לָךְ אֲתֵר דִּי יַעֲרֹק לְתַמְנוּ:**
 (יד) **וְכִי יִזְד אִישׁ עַל רַעְהוֹ לְהַרְגוֹ בְּעַרְמָה מִעַם מְזַבְּחֵי תִקְחֶנּוּ לְמוֹת:** (יד) **וְכִי יִזְד אִישׁ עַל רַעְהוֹ לְהַרְגוֹ בְּעַרְמָה מִעַם מְזַבְּחֵי תִקְחֶנּוּ לְמוֹת:** (יד) **וְאֲרִי יְרַשַׁע גְּבֵר עַל חֲבֵרִיהּ לְמִקְטָלִיהּ בְּכִילָהּ מִן מִדְּבָחֵי תִדְבְּרֵיהּ לְמוֹת:**
 (טו) **וּמִכַּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמָת:** (טו) **וּמִכַּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמָת:** (טו) **וְדִימְחֵי אָבוּהִי וְאִמֵּיהּ אֲתַקְטְלָא יְתַקְטְל:**

רש"י

נאמר ואיש כי יכה הייתי אומר אינו חייב עד שיכה איש הכה את האשה ואת הקטן מניין ת"ל כי יכה כל נפש אדם אפי' קטן ואפי' אשה. ועוד אלו נאמר מכה איש שומע אני אפי' קטן שהכה והרג יהא חייב ת"ל (שם) ואיש כי יכה ולא קטן שהכה ועוד כי יכה כל נפש אדם אפי' נפלים במשמע ת"ל מכה איש שאינו חייב עד שיכה בן קיימא הראוי להיות איש (מכילתא):
 (יג) ואשר לא אלה – לא ארצ לו ולא נחשו: אלה – לשון ארצ וכן הוא אומר (ש"א כד) ואתה אודה את נפשי לקחתה ולא יתכן לו' אלה לשון אוד איד שקידת חיות אין נופל ה"א בפועל אלה ושם דבר זה איד וזה שם דבר זה דיייה ופועל שלו אודה וזה פועל שלו אד. ואומר אני פתונו כתרומו ודלא כמון ליה. ומנחם חזרו בחלק אד איד ואין אני מודה לו ואם יש לחזרו באחת ממחלוקת של אד נחזרו בחלק (ישעיה סו) על אד תנשא (ש"א כ) אלה אורה (דניאל ז) ומלין אלה עלאה ימלל אף כאן אשר לא אלה לא אד למאור לו שום אד מיתה ואף זה יש להרהר עליו מ"מ לשון אורב הוא: והאלהים אנה לידו – זימן לידו לשון (תהלים א) לא תאוונה אליך רעה

(יא) ואם שלש אלה לא יעשה לה – אם אחת משלש אלה לא יעשה לה ומה הן השלש ייעדנה לו או לבנו או יגרע מפדיונה ותלא וזה לא יעדה לו ולא לבנו והיא לא היתה בידה לפדות את עצמה: ואלה חנם – ריבה לה יציאה לזו יותר ממה שריבה לעבדים ומה היא היציאה ללמדך שתלא בסימנין ותשעה עמו עוד עד שתצא סימנין ואם הגיעו שש שנים קודם סימנין כבר למדנו שתלא שנה' (דברים עו) העברי או העבריה ועבדך שש שנים ומהו האומר כאן ואלה חנם שאם קדמו סימנים לשש שנים תלא בהן (קידושין ד' מכילתא) או אינו אומר שתלא אלא בבגרות ת"ל אין כסף לרבות יציאת בגרות ואם לא נאמרו שניהם הייתי אומר ואלה חנם זו בגרות לכך נאמרו שניהם שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק:
 (יג) מכה איש ומת – כמה כתובים נאמרו בפרשת רוחין ומה שבידי לפרש למה באו כולם אפרש: מכה איש ומת – (סנהדרין פד) למה נאמר לפי שנה' (ויקרא כד) ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת שומע אני הכאה בלא מיתה ת"ל מכה איש ומת אינו חייב אלא בהכאה של מיתה. ואם נא' מכה איש ולא

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

לוי (מכות יב):
 (יד) וכי יזיד – למה נאמר לפי שנאמר מכה איש וגו' שומע אני אפילו רופא שהמית ושלח בית דין שהמית במלקות ארבעים והאז המכה את בנו והרצ הרודה את תלמידו והשוגג תלמוד לומר וכי יזיד ולא שוגג: להרגו בערמה – ולא שלח ז"ד והרופא והרודה בנו ותלמידו ש"ע"פ שהם מזידין אין מערימין: מעם מזבחי – (סנהדרין כה) אם היה כהן ורצה לעבוד עבודה תקחנו למות:
 (טו) ומכה אביו ואמו – (שם פד) לפי שלמדנו על החובל בחזירו שהוא בתשלומין ולא במיתה הורג לומר על החובל באביו שהוא במיתה ואינו חייב אלל בהכאה שיש בה חבורה: אביו ואמו – או זה או זה: מות יומת – בחנק:

(משלי יב) לא יאונה ללדיק כל און (מ"ז ה) מתאנה הוא לי מזדמן למאור לי עילה: והאלהים אנה לידו – ולמה תלא זאת מלפניו הוא שאמר דוד (ש"א כד) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים ילא רשע. ומשל הקדמוני היא התורה שהיא משל הקב"ה שהוא קדמונו של עולם והיכן אמרה תורה מרשעים ילא רשע והאלהים אנה לידו במה הכתוב מדבר בשני בני אדם אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד ולא היו עדים בדבר שיעידו זה לא נהרג זה לא גלה והקב"ה מזמנן לפונדק אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג שוגג עולה בסולם ונפל על זה שהרג במזיד והורגו ועדים מעידים עליו ומחייבים אותו לגלות נמצא זה שהרג בשוגג גולה זה שהרג במזיד נהרג: ושמתי לך מקום – אף במדבר שינוס שמה ואי זה מקום קולטו זה מחנה

נביא – ירמיה פרק לד' יח-כב'

(יח) ונתתי את האנשים העברים את ברתני אשר לא הקימו את דברי הברית אשר ברתו לפני העגל אשר ברתו לשנים ויעברו בין בתריו: (יח) ואתן ית גבריא דעברו על קימי דלא קימו ית פתגמי קימא דגזרו קדמי עגלא דפסקו לתרין ועברו בין פלגוהי:
 (יט) שרי יהודה ושרי ירושלים הסרסים והכהנים וכל עם הארץ העברים בין בתרי העגל: (יט) רבבי יהודה ורבבי ירושלים ורבביא וכהניא וכל עמא דארעא דעברו בין פלגי עגלא:
 (כ) ונתתי אותם ביד איביהם וביד מבקשי נפשם והיתה נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: (כ) ואמסר יתהון ביד בעלי דבביהון וביד דבען למקטלהון ותהי נבלתהון משגרא למיכל לעופא דשמיא ולבעירא דארעא:
 (כא) ואת צדקיהו מלך יהודה ואת שריו אתן ביד איביהם וביד מבקשי נפשם וביד חיל מלך בבל העלים מעליכם: (כא) וית צדקיה מלך שבטא דבית יהודה וית רברבוהי אמסר ביד בעלי דבביהון וביד דבען למקטלהון וביד משירית מלכא דבבל דאסתלקא מנכון:
 (כב) הנני מצוה נאם יהוה והשבתיים אל העיר הזאת ונלחמו עליה ולכדוה ושרפה באש ואת ערי יהודה אתן שממה מאין ישב: (כב) הא אנא מפקיד אמר יי ואתיבינון על קרתא דרא ויגיתון קרבא עלה ויכבשונה ויוקדונה בנורא וית קרויא דבית יהודה אתן לצדו מבלי יתיב:

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

רש"י

(יח) העגל אשר כרתו לשנים – כשחזרו וכבשום כרתו כולם ברית למרוד במקום וכרתו העגל לשנים ועברו בין בתריו למרוד בו והיא היתה ברית חזקה וגמורה לאמר ככה יבחר ויחלק העובר עליה:

(כא) העולים מעליכם – מפני חיל פרעה שילא ממלכיים כמו שפורש בספר זה (ירמיה ל"ז):

(כב) הנני מורה – ושז חיל פרעה לארצו והכשדים ישובו עליכם:

כתובים – משלי טז' יג'-יז'

(יג) רִצּוֹן מְלָכִים שִׁפְתֵי צַדִּיק וְדַבַּר יִשְׁרִים יֵאָהֵב: (יג) רעותיה דמלכא שפוטא דצדקתא ומלתא דתרצי רחם:

(יד) חֲמַת מֶלֶךְ מִלְּאֲכֵי מוֹת וְאִישׁ חָכֵם יִכְפַּרְנָה: (יד) חמתיה דמלכא מלאכי דמותא אנון וגברא חכימא נדעכניה:

(טו) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וְרִצּוֹנוֹ כְּעֵב מְלָקוֹשׁ: (טו) בנהורא דפרצופיה דמלכא חיי ועביוניה היך עננא בברירותא:

(טז) קִנְיָה חֲכָמָה מִזֶּה טוֹב מִחֲרוֹץ וְקִנְיָה בִּינָה נִבְחָר מִכֶּסֶף: (טז) דקני חכמתא טבא ליה מן דהבא סנינא ודקני ביונא טב מן סניא גביא:

(יז) מִסֵּלֶת יִשְׂרָאֵל סוֹר מִרְעֵ שִׁמֹר נִפְשׁוֹ נִצֵּר דְרָבּוֹ: (יז) שבילא דתריצי מסטי מן בישתא ודמוזהר נפשיה נטר ארחיה:

רש"י

(יג) תועבת מלכים עשות רשע – לזכר תעוב הוא לדינינו ואין האון להם לעשות רשע:

(יד) חמת מלך – הוא כמלאכי מות כשלוחי מיתה. ואיש חכם יכפרנה – יפייסנה:

(טו) צלור פני מלך חיים – מי שהקב"ה מסבני לו פני חיים הוא לו לכך לריך אדם ליישר דרכו לפניו. ורצונו כעב מלקוש – מי שהוא מרובה לו רצונו טוב לו כעב המציא את המטר:

משנה – כתובות פרק ב'

(א) האשה שנתארמלה או שנתגרשה, היא אומרת בתולה נשאתני, והוא אומר, לא כן אלא אלמנה נשאתי, אם יש עדים שייצתה בהינומא וראשה פרוע, פתפתה מאתים. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, אף חלוק קליות ראיה:

הינומא – איכא מאן לאמר חופה של דם שפושם לזחולות. ואיכא מאן לאמר לעיף שנותנים על העינים ומתנמנת זו: וראשה פרוע – שעה על כתיפה. כך היו נוהגים להוציא הזחולות מזית אביהן לבית החתונה:

(ב) – (א) האשה שנתארמלה או נהגרשה – ותועבת כתובתה: הוא אומר – קאי אנתגרשה. ואי אנתארמלה, הורקים אומרים אלמנה נשאתי ואין לך אלא מנה:

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

כמנהג נישואי הבתולות, ושטר הכתובה אצל, בעל מהימן ואינה גובה אלא מנה:

אף חילוק קליות – במקומו של ר' יוחנן בן ברוקא היו נוהגים לחלק קליות בנשואי הבתולות. ואי ליכא סהדי שעשו בנשואיה

(ב) ומודה רבי יהושע, באומר לחברו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו, שהיא נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו, אינו נאמן:

של אביו היתה ולקחתיה ממנו, מודה ר' יהושע לר' גמליאל דבכהאי גונא מהימנין ליה במגו דאי בעי אמר שלי היא ואמר של אביו היתה ולקחתיה ממנו נאמן: ואם יש עדים שהיא של אביו אינו נאמן – בגמרא מפרש דהא מתניתין אתא לאשמועינן כגון שלא חכלה אלא שתי שנים בפני האב ושנה אחת בפני הבן, כיון דלא שלמו לו שלש שני חזקה בחיי האב, השנה שאכלה בפני הבן אינו עולה למנין שני חזקה:

רע"ב – (ג) ומודה רבי יהושע – אף על גב דלעיל בפ"ק גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי פליג רבי יהושע ארצן גמליאל ואמר דלא מהמנינן לאשה במאי דאמרה משארסתני נאנסתי ופסלה עצמה מן הכהונה במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני והיתה כשרה לכהונה. הני מילי היכא דאיכא איסור והיתר לפסול לכהונה או להכשיר, דהא פליג רבי יהושע ארצן גמליאל ואמר דלא מהימנינן לה במגו, אצל היכא דליכא איסור והיתר אלא דררא דממונא, כגון האומר לחבירו שדה זו

(א) העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה, אבל אנוסים היינו, קטנים היינו, פסולי עדות היינו, הרי אלו נאמנים. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר, אינן נאמנים:

עצמו לא לזכות ולא לחובה. וכן פסולי עדות היינו, מחמת קורבה. אצל מחמת עבירה אינן נאמנים: יוצא ממקום אחר – חתומים בשטר אחר שהחזיקו ב"ד וצא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חותמן דומין זה לשל זה:

רע"ב – (ג) אנוסים היינו – אונס נפשות שמה ירהגנו. אצל אונס ממון שמה יקח ממנו, וכ"ש אם אמרו בשביל רוב ממון שנתן לנו, אינן נאמנים, דאין אדם משים עצמו רשע, דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על

(ד) זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידי של חברי, וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידי של חברי, הרי אלו נאמנים. זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי, צריכים לצרף עמהם אחר, דברי רבי. וחכמים אומרים, אינן צריכין לצרף עמהם אחר, אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי:

לצרף עמהם אחר – שעל מנה שבשטר הם מעידים, וכשה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי נמלאו שני עדים על מנה שבשטר. והלכה כחכמים:

רע"ב – (ד) הרי אלו נאמנים – דהא איכא תרי סהדי על כל כתב וכתב: כריכים לצרף עמהם אחר – שעל כתב ידן הן מעידין לא על מנה שבשטר. ולריך תרי סהדי על כל כתב וכתב: וחכמים אומרים אינם צריכין

(ה) האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני, אינה נאמנת. אמרה נשפיתי וטהורה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שנשפית והיא אומרת טהורה אני, אינה נאמנת. ואם מושגשאת באו עדים, הרי זו לא תצא:

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

לכתחלה. אבל אם בלא עדים שנטמאת,
אפילו היו לה כמה בנים תלך:

(ו) שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁנִּשְׁבּוּ, זֹאת אוֹמֶרֶת נְשִׁייתִי וְטְהוֹרָה אָנִי, וְזֹאת אוֹמֶרֶת
נְשִׁייתִי וְטְהוֹרָה אָנִי, אֵינָן נֶאֱמָנוֹת. וּבְזִמְן שֶׁהֵן מְעִידוֹת זוֹ אֶת זוֹ הָרִי אֵלֹ
נֶאֱמָנוֹת:

אשה ואפילו קטן מסיח לפי תומו. ובלבד
שיעיד העד שלא פירש ממנה משעה שנסבית
עד שיאלה מרשות הגוים:

רע"ב – (ה) אם משנישאת – לא נישאת
ממש, אלא אם משהתירוה לינשא בלא עדים
שנסבית: לאלה – מהיתרה הראשון, ותנשא

רע"ב – (ו) שתי נשים שנסבו – שיש עדים
שנסבו: שמעידות זו את זו – כל אחת אומרת
חברתי טהורה: הרי אלו נאמנות – דבשבוייה
הקלו להכשיר עד אחד ואפילו עבד ואפילו

(ז) וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים זֶה אוֹמֵר כֹּהֵן אָנִי וְזֶה אוֹמֵר כֹּהֵן אָנִי, אֵינָן נֶאֱמָנוֹת. וּבְזִמְן
שֶׁהֵן מְעִידִין זֶה אֶת זֶה, הָרִי אֵלֹ נֶאֱמָנוֹת:

אחד אומר אני וחברי כהן:

רע"ב – (ז) אינו נאמנים – ליתן להם
תכומה: ובזמן שהן מעידין זה על זה – שכל

(ח) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין מְעַלִּין לְכַהֵן עַל פִּי עֵד אֶחָד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,
אֵימָתִי, בְּמִקּוֹם שֵׁשׁ עוֹרְרִין. אָבֵל בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין עוֹרְרִין, מְעַלִּין לְכַהֵן עַל
פִּי עֵד אֶחָד. רַבִּין שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן הֶסְגִּי,
מְעַלִּין לְכַהֵן עַל פִּי עֵד אֶחָד:

ואמרי בן גרושה או בן חלוכה הוא ואחתינה,
ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא,
ר' שמעון בן גמליאל אומר מעלין לכהונה על
פי זה העד האחרון מפני שמכרפין אותו עם
העד הראשון שביטל הקול ואמר ידענא ביה
דכהן הוא, ואע"פ שלא העידו עדותן צבת
אחת עדותן מלטרפת, ואמרינן אוקי הני תרי
דאמרי כהן הוא להדי תרי דאמרי דבן גרושה
הוא, ואוקי גברא אחזקתיה. ולר' אלעזר לא
מסקינן ליה עד שיעידו שני עדים בזמן אחד
דכהן הוא. והלכה כר"ש בן גמליאל שהעדים
מלטרפין אע"פ שלא העידו עדותן כאחד:

רע"ב – (ח) ר' יהודה אומר אין מעלין
לכהונה ע"פ עד אחד – אפילו היכא דליכא
גומלין, וכ"ש הכא דליכא למיחש לגומלין,
העד אחת עלי ואני עליך: עוררין – שקורין
עליו גם פסול. ואין ערעור פחות משנים:
מעלין – היכא דליכא גומלים. והיינו דליכא
בין ר' אליעזר לתנא קמא דר' יהודה: רשב"ג
אומר מעלין לכהונה – בגמרא פריך, רשב"ג
היינו ר' אליעזר. ומסיק, דבמלטרפין לעדות
קמפלגי, כגון דמוחזק לן בצובה דהאי דכהן
הוא, ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן
חלוכה הוא ואחתינה, ואתא עד אחד ואמר
ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה, ואתו בי תרי

(ט) הָאִשָּׁה שֶׁנִּחְבְּשָׁה בְיַדֵּי גוֹיִם עַל יְדֵי מְמוֹן, מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ. עַל יְדֵי נְפִשׁוֹת,
אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ. עֵיד שֶׁכִּבְּשָׁה כְּרָבוּם, כָּל כַּהֲנוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּתוֹכָהּ, פְּסוּלוֹת.
וְאִם יֵשׁ לָהֶן עֵדִים, אֶפְלוּ עִבְדֵּי, אֶפְלוּ שִׁפְחָה, הָרִי אֵלֹ נֶאֱמָנוֹת. וְאֵין אָדָם
נֶאֱמָן עַל יְדֵי עֵצְמוֹ. אָמַר רַבִּי זְבִרְיָה בֶּן הַקָּצֵב, הַמְעוֹן הַזֶּה, לֹא זֶה יָדָה
מִתּוֹךְ יְדֵי מִשְׁעָה שֶׁנִּבְנְסוּ גוֹיִם לִירוּשָׁלַיִם וְעַד שִׁיִּצְאוּ. אָמְרוּ לוֹ, אֵין אָדָם
מְעִיד עַל יְדֵי עֵצְמוֹ:

ודוקא כשיד ישראל תקיפה על העובדי
כוכבים אז מותרת לבעלה אפילו בעלה כהן,

רע"ב – (ט) ע"י ממון מותרת לבעלה –
שמפחדין להפסיד ממונם ולא מפקרי לה.

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

ואחת מנשי העיר נאמנות לומר במחצוה נחבאתי ולא נטמאתי, ומתוך שיכולה לומר נחבאתי, נאמנת גם כן כשאמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי: המעון הזה – שבועה היא: אין אדם מעיד ע"י עצמו – ואם העיד אדם על שבועה שהיא טהורה הרי זה לא ישאנה אם הוא כהן, מפני החשד. ואם פדה אותה מן השבי בממונו הרי זה מעיד עליה ונושאה, ללא שדי אינש זוזי בכדי, ואם לא ידע שהיא טהורה לא נתן ממונו עליה:

ולא דמי לשבועה, משום דמרתתי להפסיד ממונו. אבל כשיד העובדי כוכבים תקיפה, אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה אם בעלה כהן. ואם בעלה ישראל מותרת בכל ענין, לאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה: על ידי נפשות – שהיתה נידונה למות, אסורה אפילו לבעלה ישראל, לחיישין שמא נבעלה ברטון לאחד מהן: כרכום – תרגום מנור, כרכומא: פסולות – אסורות לכהן, לאשת כהן אסורה כשנאנסה. ואם יש צעיר מחצוה אחת שיכולה אשה אחת להחבא פס, כל אחת

(י) וְאֵלֹהֵי נַאֲמַנִין לְהַעֲיִד בְּגוֹדֵלָן מָה שְׂרָאוּ בְּקוֹטְנָן. זֶה כְּתָב יְדוֹ שֶׁל אָבָא וְזֶה כְּתָב יְדוֹ שֶׁל רַבִּי. וְזֶה כְּתָב יְדוֹ שֶׁל אָחִי. זְכוּר הֵייתִי בְּפִלּוֹנִית שְׂיִצְתָּהּ בְּהֵינּוּמָא. וְרֵאשָׁה פְּרוּעָה. וְשִׁהָיָה אִישׁ פְּלוֹנִי יוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר לְטָבוֹל לְאָכוֹל בְּתַרּוּמָה. וְשִׁהָיָה חוֹלֵק עִמָּנוּ עַל הַגּוֹרָן. וְהַמְּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַפֶּרֶס. וְעַד כָּאֵן הָיִינוּ בָּאֵין בְּשִׁבְתָּ אָבֵל אֵין (אָדָם) נַאֲמֵן לֹאמַר, דְּרַךְ הָיָה לְפִלּוֹנִי בְּמְקוֹם הַזֶּה, מְעַמְד וּמְסַפֵּר הָיָה לְפִלּוֹנִי בְּמְקוֹם הַזֶּה:

העבד תורה: ושהיה חולק עמנו על הגורן – ולא חיישין שמא עבד כהן היה, שאין חולקים תרומה לעבד אלא כ רבו עמו: ושהמקום הזה בית הפרס – החורק את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה, שכן שיערו שהמחרישה מולכת עצמות המת. וטומאת בית הפרס דרבנן: ועד כאן היינו באין בשבת – דתחומים דרבנן: מעמד ומספד – מקום היה לו כאן להספיד מתיו ולעשות מעמדות ומושבות שהיו עושין למת, כהא לא מהימן, שהוא דבר שבממון ולריך עדות גמורה:

רע"ב – (י) זה כתב ידו של אבא – ומקיימין השטר על פיו, שקיום שטרות דרבנן והימנוהו רבנן דרבנן: שילחה בהינומא וראשה פרוע – ונוטלת כחובה מאתים. ואע"ג ללא מפקין ממונא אלא בעדות ברורה, הכא שאני, הואיל ורוב נשים בחולות נישאות, גילוי מלתא בעלמא הוא: ושהיה איש פלוני יולא מצית הספר – כשהיינו לומדין תינוקות בבית רבן: לאכול בתרומה – וע"פ עדות זו מאכילין ליה תרומה דרבנן, כגון תרומה שמוציאין מעלין שאינו נקוב וכיוצא בזה. אבל תרומה לאורייתא אין מאכילין ע"פ עדות כזה. ולא חיישין שמא עבד כהן היה, שאסור ללמד את

גמרא – כתובות דף כב' ע"א

א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה לאשה לאיש אסרה הזה התירה ל"ל קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה אלא כי איצטריך קרא לכדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

נתתי לאיש הזה הזה ולא ליבם תנו רבנן האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקידשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעים זימנין ואפילו הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשיה:

רש"י על הגמרא

רע ליענש צמאה כסף והכי מוכח לקמן צפרק נערה: אמתלא – משל וטעם למה אמרה תחלה מקודשת אני: אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת – הואיל ונתנה אמתלא נאמנת: אמרה טמאה אני – אמרה לבעלה נדה אני: טהורה אני – לא הייתי נדה: לא עבד שמואל עובדא בנפשיה – פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה:

נתתי לאיש אסרה – לכל העולם ללא ידעין למאן וכי אמר הזה התירה לו: שנאמן לאסור את בתו – כשהיא קטנה או נערה שבידו לקדשה כדאמר' צ"י נערה שנתפתחה מנין שאם אמר קדשתיה לפלוני שהיא נאמן לאוסרה על הכל: את צתי נתתי – אלמא בדידיה תליא נתינה והימניה קרא למימר הכי: הזה למה לי – כיון דלאו להפה שאסר מיבעי ליה: ולא ליבם – אם הוליא שם רע על נישואי אחיו שאין היבם נידון כמוליא שם

זוהר – משפטים דף קכג' ע"ב

דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. רבי יהודה פתח, (תהלים פא) שִׁמְעוּ עַמִּי וְאַעֲיִדָה בָּךְ וְגו', לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֵל זָר וְגו'. אֲנֹכִי יי' אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'. הִנֵּי קָרָא, אֲמָרוּ דוֹד בְּרוּחַ קוֹדֶשׁ, וְאִית לְאַסְתַּכֵּל בְּהוּ. שִׁמְעוּ עַמִּי בְּכַמְהָ אֲתָרִין אֲזַהֲרָא אֲזַהֲרָא לְבַר נָשׁ. בְּכַמְהָ אֲתָרִין קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֲזַהֲרִיר בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ. וְכֹלָא לְתוּעֵלְתָא דְבַר נָשׁ. בְּגִין דִּינִסְטַר פְּקוּדֵי

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

אורֵייתָא, דְּכָל מָאן (דף קכ"ד ע"א) דִּינְטֵר אַרְחֵי דְאֹרֵייתָא, וְאִשְׁתַּדַּל בְּהּ, כְּמָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא:

דְּתַנִּינָן, אֹרֵייתָא כְּלָא שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּמָאן דְּמִשְׁתַּדַּל בְּהּ, כְּמָאן דְּמִשְׁתַּדַּל בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא. בְּגִין דְּאֹרֵייתָא כְּלָא, חַד שְׁמָא קְדִישָׁא הוּא. שְׁמָא עֲלָאָה, שְׁמָא דְכָלִּיל כָּל שְׁמָהּ. וּמָאן דְּגָרַע אוֹת חַד מִינָהּ, כְּאִילוּ עֶבֶד פְּגִימוּתָא בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא. תְּאָנָא, וְשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים לֹא תִזְכִּירוּ, לֹא תוֹסִיף עַל אֹרֵייתָא, וְלֹא תִגְרַע מִינָהּ. רַבִּי חֵיָא אָמַר, וְשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים, דָּא מָאן דִּיתַעֲסַק בְּסַפְרֵין אַחֲרָנִין, דְּלֹא מִסְטָרָא דְאֹרֵייתָא. לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיהּ, דְּאָסוּר אֲפִילוּ לְאֲדַבְרָא לֹון, וְלִמְיֵלֶף מִנִּיחוּ טַעְמָא, כָּל שְׁבִין עַל אֹרֵייתָא:

רַבִּי יְהוּדָה מִתְנֵי הֵכִי, מָאִי טַעְמָא כְּתִיב וְשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים, וְסָמִיךְ לִיהּ אֶת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר. אֲלָא, מָאן דְּלֹא נָטִיר הָאִי, כְּמָאן דְּלֹא נָטִיר מְהִימְנוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מָאִי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּבִיָּה אַחֲרִידָא מִלָּהּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכֵן בְּכָל שָׂאר זְמָנִין וְחֻגִין, דְּהָא כְּלָהּ אַחֲרִידֵן בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא עֲלָאָה. וְעַל דָּא תַנִּינָן, מָאִי דְכְּתִיב שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה, מִשּׁוּם דְּבָהּוּ תִלְיָא מְהִימְנוּתָא:

יִרְאָה כָּל זְכוּרָה, אָמַי כָּל זְכוּרָה. אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר כָּל זְכוּרָה מִמֶּשֶׁ. בְּגִין דְּנִטְלִין בְּרַבְתָּא, מִמְבוּעָא דְנַחְלָא. מִכָּאן תַנִּינָן, כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל דְּאֲתַגְזֹר, בְּעֵי לְאֲתַחֲזָאָה קָמִי מִלְכָּא קְדִישָׁא, בְּגִין דְּנִטְלִיל בְּרַבְתָּא, מִמְבוּעָא דְנַחְלָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (דברים טז) כְּבִרְכַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:

הלכה – הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב'

- (ד) מי שהיה עוסק במלאכה מפסיק עד שיקרא פרשה ראשונה כולה וכן האימנין האומנין בטלין ממלאכתן בפרשה ראשונה כדי שלא תהא קריאתן עראי והשאר קורא הוא כדרכו ועוסק במלאכתו אפילו היה עומד בראש האילן או בראש הכותל קורא במקומו ומברך לפניו ולאחריה:
- (ה) היה עוסק בתלמוד תורה והגיע זמן קריאת שמע פוסק וקורא ומברך לפניו ולאחריה היה עוסק בערכי רבים לא יפסוק אלא יגמור עסקיהן ויקרא אם נשאר עת לקרות:
- (ו) היה עוסק באכילה או שהיה במרחץ או שהיה עוסק בתספורת או שהיה מהפך בעורות או שהיו עוסקין בדין גומר ואחר כך קורא קריאת שמע ואם היה מתיירא שמא יעבור זמן קריאה ופסק וקרא הרי זה משובח:

חק לישראל – פרשת משפטים יום ג'

מוסר – מלוקט מספרי מוסר

בְּשִׁרְוֹצָה לְשָׁכַב בְּלִילָה יִזְהַר לְקִרְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמַּטָּה כְּהוֹגֵן תִּיבָה
 בְּתִיבָה וְסִדֵּר קְרִיאַת שְׁמַע כְּפֶתוּב בְּסִפְרִים וַיֹּאמֶר וְדוּי כְּפֶתוּב שָׁם וּבִתְחִלַּת
 שְׂכִיבָתוֹ אִם יִכּוֹל יִהְיֶה רַחֵם אֵיזָה פְּסוּק אוֹ דָּבָר תּוֹרָה וְהוּא תּוֹעֵלֶת גְּדוּלָה לְהַנְצִיל
 מִקָּרִי כִּי יִשָּׁן מִמֶּשׁ מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תּוֹרָה וְעַיִן חַיִּים הִיא לְדַבֵּק בְּחַיִּים. וְאַזְהָרָה
 שְׁמַעֲנוּ כִּי בִתְחִלַּת שְׂכִיבָה יִישָׁן עַל צַד שְׂמֹאל וּמִלְבָּד שְׁעַל פִּי הַרְפוּאָה טוֹב
 לְגוֹף לִישָׁן בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה עַל צַד שְׂמֹאל גַּם הוּא רְפוּאָה הַנֶּפֶשׁ שְׁמַכְנִיעַ צַד
 שְׂמֹאל. וַיִּדְעֵת הַהֶפְכִּים אַחַת הִיא פְּטָעַם לְשׂוֹד כֵּן הַשׁוֹכֵב עַל צַד יְמִין מִגְבִּיר
 צַד שְׂמֹאל בְּעִשׂוֹתוֹ וְלִ"ו אָחִיז לְקַרְוִ"א לוֹ רַחֲמָנָא לִיִּצְלֵן וּבִיּוֹתֵר צָרִיךְ לְזָהַר
 מִדְּבָרִים אֲלוֹ בְהִיּוֹתוֹ בְּעַל תְּשׁוּבָה כִּי הַחוּטָא אֵין מְדַקְדָּקִין עִמּוֹ עַל שְׂמֹאל
 שְׁהוּא יְמִין אָבֵל בְּעַל תְּשׁוּבָה רוֹדְפִין אַחֲרָיו וְצָרִיךְ לְזָהַר:

לע"נ

זאב וזיית בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גר גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואלה,
 דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.